

“Əshabi-Kəhf”: günəşin sağda doğub solda batan möcüzəsi

Hələ də özü bir sər olaraq qalan qalaktikada ələ möcüzələr var ki, yaranmışların alısı olan insan da, texnologianın ən yüksək mərhələyə çatlığı əsrimiz də onlar qarşısında sözünü isbat etməkdə çətinlik çəkir. Bu möcüzələr bəzən kiçik zərrəciklərdən ibarətdir, gözə görünmür, bəzən isə əzəmeti ilə gözümüz öünüdədir, bizsə onun necə yarandığını, hansı qüvvə tərəfindən belə füsənkar, bənzərsiz olduğunu heyran qa-

arasdırmalar, arxeoloji qazıntılar aparılsı da, bu müqəddəs yerin sırları, bizcə, hələ də tam açılmayıb. Məşhur internet portalı olan Google-Map-in axtarış sehifəsində Əshabi-Kəhfin yüksəkdən görünüşü çıxan diqqətimizi çəkmışdı. Buradan baxanda digər hamar dağların fonunda Əshabi-Kəhfin ərazisində fərqli landşaft ve relyef diqqəti çəkir. Kilometrlərle sahədə sanki ərəb əlifbası

maqla bir daha sağ tərəfdə "Cənnət bağı"na qol ayrılır.

Yeddi, yoxsa üç?..

Əshabi-Kəhfə ilk pilləkəni qalxanda, sol tərəfdə "Yeddi kimsəne" adlanan qayaaltı siğınacaqda daşda insan bədəninin "izləri" bilinir. Üçüncüdən sonra sayıları dəqiqləşdirmek mümkün deyil. İnsanlar bu hissəni ziyaret edir, burada namaz qılırlar.

"Əl-Kəhf" surəsinin 25-ci ayəsində: "Və mağaralarında üç yüz il qaldılar və doqquz il artırdılar". Burada səhəbet rəvayətə görə mağara yaşınan gənclərdən gedir. Bəzən onlar neçə nəfər olublar? Bu, uzun illər müzakirəsi aparılan məsələ olub.

Bu barədə Zaleh Novruzov yazırı: Gənclərin mağarada neçə nəfər olması və nə qədər müdəddət mağarada yatmaları bəzən mübahisə doğurur. Bu mövzu hələ orta əsr mənbələrində de öz əksini təpib. Eləndizlər dövlətinin saray şairi Əbu Bəkr ibn Xosrov əl-Ustadı "Yeddi yeniyetmə mağara sakini, Dəqyanus (Dağyunus) və onlar arasında baş verənlər" haqqında rəvayətde (Munisname əsəri) yazar ki, adamlar Təmleyxagılə deyir ki, Dəqyanusun çarlığından 309 il keçib. Biz "in-cil"de uca Allah tərəfindən bu barədə, "Dəqyanusdan qaçan altı gənc" haqqında oxumuşuq.

İlə hansısa bir yazıya oxşayan xətləri görmək olur. Düzdür, bu "yazının" Əshabi-Kəhf mağarasını ziyaret edənler görə bilmir. Çünkü yalnız üstən (fəzadan) baxanda qaranlıq (kölgə) dərələr, həmin şaxələnən kanyonlar yazılı təşkil edir.

Əslində bele bir nəticəyə gəlmək olur ki, Əshabi-Kəhf mağarası bir neçə yere şaxələnən, qranit daşlardan ibaret dar kanyonlardan ibarətdir. Əhali arasında "Yeddi kimsəne" adlanan yera qalxan pilləkəndən sağ tərəfə ayrılan dərə ziyarətgahına aid hesab edilmir. Kanyonun kənarları xeyli dik, uzun və nisbətən yaşlılıqdan ibarət olsa da, giriş hissədə sel sularının qarşısını almaq üçün tikilən bənd turistlərin də həmin hissəyə keçməsinə mane olur. Lakin Əshabi-Kəhf kompleksinin möcüzəsinin yaranmasında bu kanyon və ziyarətgahdan aralı yaranın və dərələrin də xüsusi rolü vardır.

"Yeddi kimsəne"dən sonra mağara sola və sağa şaxələnir. Buradakı qayaaltı siğınacaqda köhnə tikiqli qalıqları mövcuddur. Tikiliyərdən birinin uzunluğu 2 metr, hündürlüyü 0,5 metr yaxındır. Tikinti üçün xüsusi narın qumlu gildən istifadə edilib. Gil sarımtıl rəngdədir. İkinci tikinti qalığı ondan bir qədər altda uzunluğu 1,5 metr, hündürlüyü isə 0,4-0,5 metrdir. Nisbətən ağ rəngli, narın qumlu gille hörülüb. Tikintidən nümuneler analiz edilib və eramızın III əsrinə aid olduğu qənaətine gəlinib. Sağ yoldan isə dalğavari ol-

ősərdə göstərilir ki, Dəqyanusun ölümündən sonra şahlığa Qasim adlı biri gəlir və cəmisi iki il şahlıq edir. Bundan sonra hakimiyyət rumuların əlinə keçir. Onlar dörd il hakimiyyətdə olurlar.

"Naxçıvan tarixi" kitabında isə göstərilir ki, eradan əvvəl I-bizim eranın II əsrlərində Naxçıvan Atropotena, Parfiya və Romanın döyüş meydanına çevrilmişdi (göründüyü kimi, rəvayətə tarixdə uyğunluq vardır). Əbu Bəkr ibn Xosrov əl-Ustadının Mağara sakinleri rəvayətində yenə qeyd edilir ki, Dəqyanusun ölümündən 20 il sonra Zekəriyyə peyğəmbər zühur edir. İsa peyğem-

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkışafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "uşaq
və gənclərin fiziki və mənəvi inkışafı"
istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

bərin dövründə isə möcüzəli hadisələr baş verir, 309 ildən sonra mağarada yatanlar oyanırlar.

Rəvayətdə Dəqyanusun zülmündən, əslində küfründən, 6 nefər və bir çobanın "Qitmir" adlı iti ilə qədər göstərilir.

"Əl-Kəhf" surəsinin 22-ci ayəsində deyilir: "Tezliklə deyəcəklər: "Onlar üç nəfərdirlər, dördüncüsü itləridir". Və deyəcəklər: "Yeddi nəfərdirlər və səkkizincisi itləridir". De: "Mənim Rəbbim onların sayını da-ha yaxşı bilir".

Əshabi-Kəhf: etiqadın və turizmin məkanı

Əslində hələ də Əshabi-Kəhf dinlə nə dərəcədə əlaqəsi olduğu yeni suallar doğurur. Lakin insanlar buranı etiqad ocağına çeviriblər və

bu inancı heç bir qüvvə onların düşüncələrinin əksinə yönəldə bilməz.

Yadımdadır, sovet imperiyasının tərkibində yaşadığımız illərdə də, baxmayaraq ki, dini etiqadlar və mərasimlər qadağan olunmuşdu, lakin buna baxmayaraq həm naxçıvanlılar, həm də ölkəmizin digər bölgələrindən gələn insanlar Əshabi-Kəhfə gedir, burada etiqadlarını edir, niyyətlərinin qəbul olmasını Yardandan arzulayırlar.

Əshabi-Kəhfə bağlı xatirelərində qalanlardan biri də 80-90-ci illərdə bu ziyarətgahın özünün və oraya gedən yolların çox bərbad vəziyyət-

də olmasıdır. Əshabi-Kəhfə getmək üçün camaat sübh çağından yola çıxırı. Çünkü çala-çuxur yollarla oraya bir neçə saatə çatmaq olurdu. Ziyarətgah isə o veziyətdə idi ki, insan üçün hər an tehlükə yarana bildərdi. Odur ki, böyükler, bələdçilər uşaqların, qonaqların diqqəti olmasına tövsiyə edirdi.

1990-ci illərdən başlayaraq Ulu Önder Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərlik etdiyi dövrde burada başlanan quruculuq və bərpa işləri Əshabi-Kəhfən və bu dini ziyarətgahına geden yolların da abadlaşması ilə nəticələndi. Yeni Əshabi-Kəhfən evvelki vəziyyətini görenlər bu fərqi daha çox hiss etdilər. Çünkü onun əvvəlki vəziyyətindən əsər-əlamət qalmadı.

Bu gün "Əshabi-Kəhf ziyarətgahı" dini-mədəni abidə kompleksi Azərbaycanda tanınmış dini turizm obyektidir. Hər gün yüzlər insan bu ocağa gələrək ziyarət edir, Allah yolunda qurbanlar kəsilir. İl in bütün fəsillərində burada əcnəbi turistlərə rast gəlmək mümkündür.

Son illərdə "Əshabi-Kəhf" də iki dəfə abadlıq, bərpa işləri aparılıb, zəvvarlar üçün rahatlıq yaradılıb, 13 km məsafədə rahat yol salınıb, məscid tikilib, kitabə qoyulub. 2007-ci ilde aparılan quruculuq işləri daha da genişləndirilib, ziyarətgahda köşklər memarlıq baxımından fərqlənən tiki-lilərlə əvəz olunub. Ziyarətgahın ərazisində "Qonaq Evi", "Bələdçi otağı" və hədiyyələr mağazası da fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın bölgələrindən və müxtəlif müsəlman ölkələrindən bu dini ocağa gələn zəvvarların sayı ildən-ilə artır. Kompleks bu gün zəvvarlıq mərkəzinə çevrilib.

Günəşin sağ tərəfdə doğub, sol tərəfdə qıruba enən mənzərəsinin özündə əsrlerdir, her gün təkrarlayan Əshabi-Kəhf ele əsrlerdir, öz möcüzəsin də belə gizlice qoruyur. Biz onu ne qədər öyrənsək, aşadıraq da, onun bize vermediyi bir sırri var. Elə bu sirdir onu ziyarətgaha, dini etiqad abidəsinə çevirən.

Mətanət Məmmədova

ləri. Və gözə görünən və görünməyənlər həyatımızın bir parçası olduğunu daim onları öyrənməyə can atır, Ulu Yaradan tərəfindən məhz insana verilən bu üstünlükdən istifadə etməyə çalışırıq.

Naxçıvan Muxtar Respublikasıının Culfa rayonu ərazisində yerləşən və bu gün "Əshabi-Kəhf ziyarətgahı" dini-mədəni abidə kompleksi adlandırılan "Əshabi-Kəhv" in zirvəsi səmaya temas edən qayalıqlarında da bir möcüze gizlənir. O möcüzə ki, müqəddəs "Qurani-Kərim" in "Əl-Kəhf" surəsinin 17-ci ayəsində belə açıqlanır: "Baxsaydın, günəşin mağaranın sağ tərəfindən doğub meyl etdiyi, sol tərəfdən onlara toxunmadan batdığını, onların da mağaranın geniş bir yerində olduğunu göरəndin".

Beləliklə, "Qurani-Kərim" də təsvir olunan "Əshabi-Kəhf"

Dünyanın bir çox ölkələrində Əshabi-Kəhf"lərin olduğu iddia olunur. Uzun illər boyu bu ölkələrin alimləri əsl "Əshabi-Kəhf" in məhz onların ölkələrində olduğunu iddia ediblər. Lakin burada qaranlıq məsələ yoxdur. Çünkü müqəddəs kitabda nişan verilən amillər var, onlara əsasən əsl mağaranın hansı olduğunu öz təsdiqini tapır.

Beləliklə, əsl Əshabi-Kəhf Culfa-da yerləşəndir, deyə bilərik. Çünkü Culfadakı "Əshabi-Kəhf" də içəri girən adamın sağ (bu nisbətdə mağaranın sağ tərəfi) gündoğana düşür. Müqəddəs Qurani-Kərimdəki fikirler mağaranın Culfa olmasına sübut edən amillərdən biridir. Buradakı məscidin də hemin ayadəki "Üzərlərinə bir bina tikin. Rəbbələri onları daha yaxşı bilir" emrinə əsasən tikilmiş olduğu da öz təsdiqini tapır.

Naxçıvan etnoqrafiyası və arxeologiyasına saysız töhfə verən etnoqraf alim Zaleh Novruzov yazırı: Uzun illər müxtəlif istiqamətlərdə